

Ảnh Diệp Đức Minh

Phòng ngừa rủi ro ngoại hối trong hoạt động của ngân hàng

Thạc sĩ LÊ THỊ THUÝ PHƯỢNG

Trong tất cả các giao dịch ngoại hối, ngân hàng có thể vừa là nhà tạo thị trường, nhà môi giới, nhà chấp nhận giá, nhà đầu cơ và nhà bảo hiểm rủi ro ngoại hối.

Có hai bộ phận cấu thành rủi ro ngoại hối đó là mua bán ngoại hối và hoạt động trên tài sản cố và tài sản nợ bằng ngoại tệ.

Hoạt động mua bán ngoại hối của ngân hàng

Bao gồm:

- Mua và bán ngoại tệ cho khách hàng nhằm mục đích thanh toán hợp đồng ngoại thương;
- Mua và bán ngoại tệ cho khách hàng (hoặc cho chính mình) nhằm mục đích thực hiện đầu tư

nước ngoài trực tiếp hay gián tiếp;

- Mua và bán ngoại tệ cho khách hàng (hoặc cho chính mình) nhằm điều chỉnh trạng thái ngoại hối của đồng tiền có thể giảm rủi ro ngoại hối;

- Mua và bán ngoại tệ nhằm mục đích đầu cơ trong việc dự tính sự biến động của tỷ giá.

Hai hoạt động đầu tiên, ngân hàng thường thực hiện cho khách hàng để thu phí, và do đó, rủi ro ngoại hối ngân hàng không phải gánh chịu. Hoạt động thứ ba, ngân hàng tiến hành nghiệp vụ phòng ngừa rủi ro ngoại hối (phòng vệ), tức là nhằm giảm rủi ro ngoại hối. Như vậy, rủi ro ngoại hối thực chất chỉ liên quan đến trạng thái ngoại hối mở (open position) đối với những

hoạt động mua bán mang tính đầu cơ (unhedged position) tức là hoạt động thứ tư. Trạng thái ngoại hối mở thường được thực hiện trong các giao dịch giữa các ngân hàng với nhau trên thị trường ngoại hối và đặc biệt là đối với những ngân hàng thương mại và ngân hàng đầu tư lớn là những ngân hàng tạo thị trường bằng cách niêm yết tỷ giá mua bán hai chiều "Bid - Ask" đối với ngoại tệ giao dịch.

Các nghiệp vụ giao dịch trên thị trường ngoại hối rất đa dạng. Trong đó, nghiệp vụ giao ngay được xem là phổ biến, thông qua nghiệp vụ này các ngân hàng thu được lợi nhuận từ chênh lệch giữa tỷ giá mua vào và tỷ giá bán ra hoặc là chờ tỷ giá thay đổi sau một thời gian. Tuy nhiên, các

ngân hàng có thể duy trì trạng thái ngoại hối mang tính đầu cơ trong các nghiệp vụ giao dịch kỳ hạn, giao dịch tương lai, giao dịch quyền chọn, hoặc giao dịch hoán đổi ngoại tệ.

Sự không cân xứng

Khía cạnh thứ hai của rủi ro ngoại hối mà các ngân hàng phải chịu là sự không cân xứng giữa tài sản có và tài sản nợ đối với từng loại ngoại tệ. Tài sản có bằng ngoại tệ là các khoản mục trên bảng tổng kết tài sản, như: các khoản cho vay bằng ngoại tệ; các chứng khoán bằng ngoại tệ; tiền gửi bằng ngoại tệ ở ngân hàng khác; tiền mặt bằng ngoại tệ,... Tài sản nợ bằng ngoại tệ là các khoản mục trên bảng tổng kết tài sản, như: phát hành các chứng chỉ tiền gửi bằng ngoại tệ; phát hành trái phiếu; và các hình thức huy động vốn khác bằng ngoại tệ. Do tính chất toàn cầu hóa, thị trường tài chính đã tạo ra những khả năng to lớn để tăng nguồn vốn của các ngân hàng bằng các ngoại tệ khác nhau. Đây là lợi thế to lớn không những đa dạng hóa nguồn vốn và sử dụng vốn bằng ngoại tệ, mà còn tạo ra những cơ hội để tăng được lợi tức đầu tư và giảm được chi phí vốn huy động.

Giao dịch kỳ hạn

Rủi ro ngoại hối cũng có thể phòng ngừa bằng cách sử dụng nghiệp vụ giao dịch kỳ hạn.

Trong sự lựa chọn nào đó ngân hàng có thể chọn giải pháp phòng ngừa rủi ro ngoại hối của mình bằng cách sử dụng nghiệp vụ giao dịch có kỳ hạn một năm nghĩa là ngân hàng sẽ bán ngoại tệ để nhận lại nội tệ.

Mục đích của các hợp đồng kỳ hạn là nhằm loại trừ những khả năng không chắc chắn về tỷ giá giao ngay tại thời điểm tín dụng đến hạn. Như vậy, thay vì chờ đến tận thời điểm cuối năm, mới chuyển lượng ngoại tệ thu được thành nội tệ với một mức tỷ giá giao ngay chưa biết trước, thì ngân hàng có thể tại thời điểm ngày hôm nay bán có kỳ hạn 1 năm lượng ngoại tệ dự tính sẽ thu được bao gồm cả gốc và lãi tại mức tỷ giá kỳ hạn đã biết để nhận nội tệ. Việc giao nhận giữa ngoại tệ và nội tệ được thực

hiện tại thời điểm cuối năm. Như vậy, bằng cách bán kỳ hạn số ngoại tệ dự tính thu được với một tỷ giá đã được xác định ngay ngày hôm nay, ngân hàng đã tránh được rủi ro do tỷ giá biến động tại thời điểm cuối năm và do đó, đảm bảo được mức lợi tức dự tính trong hoạt động tín dụng bằng ngoại tệ.

Nghiệp vụ kỳ hạn được giao dịch rất phổ biến trên thị trường giao dịch qua quầy OTC (over-the-counter), do đó thỏa mãn được hầu hết các đối tác có nhu cầu bảo hiểm rủi ro, mà chủ yếu là các ngân hàng và các công ty xuất nhập khẩu.

Bảo hiểm rủi ro ngoại hối bằng hợp đồng tương lai

Thay vì sử dụng nghiệp vụ kỳ hạn, ngân hàng có thể sử dụng các hợp đồng tương lai để bảo hiểm rủi ro ngoại hối. Các hợp đồng tương lai được giao dịch trên cơ sở có tổ chức.

Cần phải xác định số lượng hợp đồng mà ngân hàng phải bán là số lượng mà sao cho lợi nhuận thu được từ các hợp đồng tương lai này để bù đắp mọi thua lỗ từ khoản tín dụng bằng ngoại tệ khi giá trị đồng ngoại tệ giảm so với đồng nội tệ. Có hai trường hợp xem xét:

- Mức thay đổi giá trị tương lai của nội tệ và ngoại tệ được dự tính đúng bằng mức thay đổi giá trị giao ngay của nội tệ và ngoại tệ sau thời gian 1 năm. Nghĩa là, sự thay đổi tỷ giá giao ngay và giao tương lai có mối tương quan hoàn hảo với nhau, tức là rủi ro cơ bản bằng 0.

- Tỷ giá giao ngay và giao tương lai được dự tính là thay đổi cùng chiều (tăng cùng tăng và giảm cùng giảm), nhưng mức độ thay đổi khác nhau, tức là tồn tại rủi ro cơ bản.

Trong nhiều trường hợp, thị trường tương lai không cho phép ngân hàng áp dụng hợp đồng dài hạn 1 năm để bảo hiểm khoản tín dụng có kỳ hạn một năm. Vì vậy, ngân hàng phải áp dụng phương pháp giao dịch trên thị trường tương lai và tăng sự không chắc chắn về giá trong các hợp đồng tiếp theo. Điều này đã khiến cho các nhà quản trị ngân hàng ưu tiên bảo hiểm rủi ro các tài sản có kỳ hạn dài trên thị trường kỳ

hạn hoặc thị trường hoán đổi hơn là thị trường tương lai.

Giao dịch quyền chọn và bảo hiểm rủi ro ngoại hối

Giống như hoạt động của nhà nhập khẩu và nhà xuất khẩu, nhà đi vay và cho vay bằng ngoại tệ bảo hiểm rủi ro ngoại hối thông qua hợp đồng quyền chọn tiền tệ, một khả năng tương tự là việc các ngân hàng cũng có thể sử dụng được các hợp đồng quyền chọn nhằm bảo hiểm rủi ro ngoại hối. Tuy nhiên, chúng ta phải trả một khoản chi phí nhất định khi tham gia giao dịch này và khoản chi phí này sẽ chênh lệch nhau phụ thuộc vào các yếu tố: sự tồn tại rủi ro cơ bản, tính thanh khoản của thị trường, kỳ hạn của hợp đồng và bản chất của quyền chọn tương lai kiểu Mỹ là có thể thực hiện quyền chọn trước khi hợp đồng đến hạn, trong khi đó bản chất của hợp đồng quyền chọn kiểu châu Âu chỉ có thể thực hiện tại thời điểm khi hợp đồng đến hạn.

Cần lưu ý, một khía cạnh khác của thị trường phi tập trung (OTC) và thị trường không tập trung đó là tính pháp lý và thuế. Trong nhiều giao dịch, thuế chỉ đánh trên sàn, cũng như tính pháp lý được xem xét rất nghiêm ngặt trên thị trường OTC. Ngược lại, khi giao dịch trên sàn thì đối tác của nhà giao dịch là Sở giao dịch, trong trường hợp này thì rủi ro về tín dụng hầu như không có.

Giao dịch hoán đổi tiền tệ và bảo hiểm rủi ro ngoại hối

Hoán đổi tiền tệ (Currency Swaps) được các ngân hàng sử dụng rất phổ biến để bảo hiểm rủi ro ngoại hối của mình.

Trong trường hợp các tiền tệ trên bảng cân đối tài sản không cân xứng với nhau, chúng ta dễ thấy rằng trong giao dịch hoán đổi tiền tệ thì phần gốc và phần lãi đều được bao gồm trong hợp đồng. Đối với giao dịch hoán đổi lãi suất thì chỉ phần thanh toán lãi suất là bao gồm trong hợp đồng. Lý do là vì trong giao dịch hoán đổi tiền tệ thì cả phần gốc và phần lãi đều bộc lộ rủi ro ngoại hối ■